

מרגליות מפרשת השבוע

תזריע - מצורע - פסח תשפ"ב

להארות והערות zeevizen@gmail.com

- מה הטעם שנברא האדם אחר כל הברואים?
- מה הנפקא מינה בין מידות טובות שיש באדם, לאותם מידות שיש בבעלי חיים?
- מדוע נאמר בבריאת האדם **נִעְשָׂה אָדָם**?
- מה הכוונה שתורתו של האדם נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף?
- מדוע אמר רבי שמלאי את דבריו על הפסוק **אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ**?

דִּבֶּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָה זָכָר וְטַמְאָה שְׁבַעַת יָמִים כִּימֵי נְדֻת דֹּתָה תִטְמָא (יב, ב).
אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ. אמר רבי שמלאי כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף במעשה בראשית, כך תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף (רש"י).

ומעתה, זהו כוונת רבי שמלאי, כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף במעשה בראשית שזהו כדי שתהיה לאדם בחירה חפשית על ידי שיהיה לו מדות והיפוכי מידות, כך תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף, רצה לומר כך נקל לו לאדם לבחור בטוב אחר שקיים תורת בהמה חיה ועוף, דהיינו שלא נתגעה נפשו במאכלות אסורות. כי כשיטמטם לבו מקדם שלא יחוש לתורות בהמה חיה ועוף, אז יקשה עליו לבחור לשמור תורת האדם ותעודתו לעבוד את הבורא יתברך שמו.

ועל הרוב טבע האבות נחלת בנים, אם האבות נזהרים מאכילת איסורים וטבעם טוב, אז גם טבע הבנים כן. לכן אמר רבי שמלאי דבר זה על הפסוק **אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ**, כעין המבואר במסכת יומא (פב:): גבי ההיא עוברא דארחא, אתו לקמיה דרבי, אמר להו זילו לחושו לה דיומא דכיפורי הוא. לחושו לה ואילחישא, קרי עליה **בְּטָרָם אֶצְרָךְ בְּטָטְן יְדַעְתִּיךָ** (ירמיהו א, ה), ולהיפך היא עוברא דארחא, אתו לקמיה דרבי חנינא, אמר להו לחושו לה ולא אילחישא, קרי עליה זרוי **יְשָׁעִים מִרְחָם** (תהלים נח, ד).

ולכן הבר מצוה כשהגיע להיות בן י"ג שנה ויום אחד ורואה כי פרקו נאה, שאז בא לו היצר הטוב ונקל לו לעבוד את בוראו, אז ידע כי נחלת אבות הוא.

(מבשר צדק ילקוט המליצות*)

הרצון בזה, שלכן היתה יצירתו של אדם אחר יצירת בהמה חיה ועוף, משום שכל מידות שיש באדם נמצאים מפוזרים בכל מיני הברואים, אכן בהברואים מדה הנמצאת בו מוטבעת, ואי אפשר לשנותה להתנהג באופן אחר, כגון הצניעות בנמלים אי אפשר לו להיות אינו צנוע, לפי שאין בו את המידה ההפוכה.

מה שאין כן האדם בו נמצאות מדות והיפוכי מדות, לפי שצריך לכל אלה המידות לשמירת התורה. פעם נדרש ממנו להיות ברחמים, ולא הוב, ולפזר, ולשמוח, דהיינו על צדיקים וישרים ולדבר מצוה וכדומה, ופעם אחרת נדרש מעמו להשתמש במידת אכזריות, שנאה, לקמץ, ועצבות, נגד רשעים ולדבר עבירה וכדומה. ולכן נברא האדם **אָחֹזר** (תהלים קלט, ה), אחר יצירת שאר הברואים, כדי שכל אלה הברואים יתנו כל אחד ואחד חלקם, היא המידה אשר נפלה בגורלו, אל האדם, שבו יתאספו כל המידות האלה.

וביאר זה מלת **נִעְשָׂה אָדָם** (בראשית א, כו) שמתייחסת על כל הנמצאים כולם, שמהם וממדותיהם נכלל האדם. ומזה נתהווה האדם בעל בחירה, חפשי במעשיו, בוחר בעצמו באיזו מידה ישתמש. והנה ידוע שאם נזהר ממאכלות אסורות, אז יש לו לב טהור ונקל לו לבחור בטוב ולמאוס ברע, מה שאין כן מי שאוכל מאכלות אסורות מטמטם לבו של אדם, וכבד עליו מאד לעבוד את ה'.

- מדוע בהסגר ראשון כתוב **וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע**, ובהסגר השני כתוב **וְהִסְגִּירוּ הַכֹּהֲנִים**?
- וכי הסגיר הכהן את הנגע, והלא הסגיר את האדם?
- על פי הטבע, איך צריך לנהוג אדם שיש בו נגע?
- מה המטרה שהמצורע יושב בדר?
- מה ההבדל היסודי בין ההסגר בשבוע הראשון להסגר בשבוע השני?

* רבי דוד צבי קאטצבורג. תרט"ז-תרצ"ז.

ואם בהרת לבנה הוא בעור בשרו ועמק אין מראה מן העור ושערה לא הפך לכן והסגיר הפכה את הנגע

שבעת ימים.

וראהו הפכה ביום השביעי והנה הנגע עמד בעיניו לא פשה הנגע בעור והסגירו הפכה שבעת ימים שנית (יג,

ד-ה).

שדדברה יותר טוב לו להיות בחברת אנשים, ואם כן אף על גב שמסתמא שמע לכהן שיהיה בהסגר, מכל מקום לבו ומחשבתו היו עדיין לחברת אנשים, כאשר היה רגיל להתאסף עם אחוזת מרעים ולדבר לשון הרע, ולכן לא כתוב והסגירו הפכה, רק והסגיר הפכה את הנגע, כלומר הנגע היה מסוגר, אבל הוא עצמו היו כל מחשבותיו עדיין לחברת אנשים כאשר היה רגיל עד עתה.

אמנם כאשר כבר הרגיל עצמו קצת להתבודד, ומסתמא כאשר ישב בדד נפלו לו במחשבתו איזה הרהורי תשובה גם כן, אז לא היה שוב בלבו חברת אנשים, לכן אמר בהסגר שני והסגירו הפכה, כי אז הוא גם כן היה מוסגר שם.

ולכן כאשר נראה הפכה אתו ביום השביעי שנית והנה פכה הנגע, אז נטהר לגמרי, כי על ידי הרהורי תשובה שעלו בקרבו זכה שיטהר מנגעו. ודוק, כי הוא נכון מאד בכונת הענין.

(שיח השדה)

ויש לדקדק, מה הטעם שבהסגר ראשון כתוב והסגיר הפכה את הנגע, ובהסגר השני כתוב והסגירו הפכה.

גם יש לדקדק, וכי הנגע לבד היה מסגיר, הלא היה מסגיר אותו. ויש ליישב, שהנה כבר כתבו כי על פי הטבע מי שהוא מנוגע רח"ל צריך להיות בשמחה ולא יושב שומם ובדד, רק לאשר הנגע בא מחמת חטא ולא מטבע ריבוי מותרות הדם, לכן היה הכהן מסגירו כדי שכשיתבודד בינו לבין עצמו ויתן אל לבו כי עוונותיו גרמו לו כל זה, וישוב בתשובה.

והנה מי שיושב באיזה מקום ולבו ומחשבותיו הם במקום אחר, הרי זה כמו שלא ישב שם. [כאשר נודע משל העולם, שכאשר אחד מתפלל בלי כוונה, אז צריכים לתת לו 'שלום עליכם' אחר השמונה עשרה, כי לא היה פה במחשבתו, ודי למבין].

ואם כן, בשבוע ראשון מסתמא כשבא אליו הכהן ואמר לו כי הוא צריך הסגר, לא היה עדיין מסכים לזה כל כך, כי סבור היה

• כיון שפירש רש"י שנגעי בתים הם בשורה טובה, מדוע צריך לומר לכהן פנגע נראה לי בבית?

• כשארם נותן לעני צדקה, במה מתבטא אם הוא נותן מהמובחר או לא?

• מדוע יש אנשים שלא חסים על כספם?

• אדם שהוצרך להוציא הוצאות בלי תועלת כרי לקבל רווחים בעתיד, מה צריכה להיות מחשבתו?

ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר פנגע נראה לי בבית (יד, לה).

והנה הסיבה שיש שאין חסים על מעט כסף וגם על הרבה, הוא מצד שאין להם צורך בו, שדי להם גם בהנשאר. אבל אם היו עוסקים בצדקה וגמילות חסדים, אז היו חסים אף על פרוטה אחת להוציאה לדבר שאין בו צורך, משום שצורך רבים הוא גדול יותר מסך שיש לעשיר שבעשירים. וזהו הגדר שהצדיקים חסים על ממונם אף כשיש להם הרבה, ואיש זה כשנותן הרבה נחשב לו כל הסך שנותן מהחלב שלו, כיון שכל פרוטה אינו מוציא אלא לצורך, והרי הוא מקיים מצות צדקה בשלימות בכל הסך שנותן.

והנה זה ודאי ידוע לנו, שהשי"ת כשרוצה להעשיר לאחד, יכול להעשירו אף בלא הפסד פרוטה אחת. אך האדם כשמזדמן לו ריוח שצריך להוציא על זה הוצאות בלא תועלת עד שישגי הריחות, לא ירגיש בהחסרון שהוא הפסד, אלא יסתפק בהריוח הנשאר כמו אם לא היה מתחלה אלא סך הנשאר שהיה שמח בזה.

אבל האדם השלם שחס על כל פרוטה להוציאה לאיבוד, מחמת התועלת הגדולה שיכול לעשות בהפרוטה ליתנה לעני, ודאי יש לו להצטער על מה שהוצרך להוציא הוצאות לסתור הכותל שהוא על לא דבר, כיון שהיה יכול לעשות בהוצאות אלו דברים טובים, ועל כרחך שזה שהוצרך לסתור את הכותל הוא בא אליו כעונש, שלא זכה שיהיה לו גם סך זה לעשות בו דברים טובים, לכן אין לו לומר נגע שהוא רע גמור, אלא רק פנגע.

(דרש משה)

לפי מה שפירש רש"י לעיל (בפסוק הקודם) מאמר חז"ל שונתמי נגע צרעת בבית ארץ אחרתכם הוא בשורה טובה מחמת שטמנו האמוריים בכתלים כספם וזהבם, אם כן תמוה לכאורה מה שצריך לומר רק פנגע משום שלא לומר דבר רע, הרי אדרבה מחכה הוא על זה ושמח בזה.

לכן צריך לומר, שהנה מפורש (א"ה, עיין של"ה פרשת קרח דרך חיים תוכחת מוסר שכתב על הפסוק הזה, וזה לשונו, המצוה מהמובחר ליתן חלק הכהן מן המובחר ביותר, וכן אלו הנותנים מעות לקופה של צדקה או לעני, יתנו מטבע המובחרת היוצאת בהוצאה בלי פקפוק, וצריך מאד לדקדק בזה), שצריך ליתן לעני מהטוב והמובחר מהפסוק (במדבר יח, יב) פל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן, ומצד זה פשוט שמי שנותן כסף לצדקה רק מחמת שהוא אצלו אינו חשוב, נמצא שאינו נותן מהמובחר, ורק כשיתן סך גדול שחס על זה, יקיים פל חלב שהוא מצות צדקה בשלימותה. ומטעם זה מובן מה שנקדימון בן גוריון נענש לאבד מעותיו על שלא נתן צדקה, אף שנתן הרבה, כמפורש בכתובות (סז). מחמת לפום גמלא שיחנא, שהכוונה בזה שנתן, רק מחמת שסך זה לא היה חשוב בעיניו, שהרי סך זה היו מציעים תחת רגליו, לכן נמצא שלא קיים מצות צדקה בשלימותה, כיון שנתן רק דברים שלא היה איכפת לו אם היו נאבדים ממנו.

פסח

- **אם תפס בעל ההגדה את הבן הרשע מפני אומרו לָכֶם, אם כן גם הבן החכם אמר אֲתָכֶם?**
- **לאיזו מטרה חותר הבן הרשע בשאלתו מֶה הָעֲבוּדָה הַזֹּאת לָכֶם?**
- **מה עיקר הזכות שגרמה ליציאת מצרים?**
- **מה נלמד מזה שציוותה התורה לאכול מצות עוד קודם שיצאו ממצרים?**
- **אם ציוותה התורה לאכול מצות קודם יציאת מצרים, מדוע אנו אומרים שטעם האכילה משום שלא הספיק בצקם להחמיץ?**
- **מה נוכל לדרוש מיריעת טעמי התורה?**
- **מדוע סידרו חז"ל שהתשובה שאיננו יודע לשאול היא התשובה של הרשע?**
- **מדוע אמר הכתוב וְהִנֵּרְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר?**
- **מה עלול לקרות לבן שאינו יודע לשאול?**

רְשַׁע מֶה הוּא אוֹמֵר. מֶה הָעֲבוּדָה הַזֹּאת לָכֶם. לָכֶם וְלֹא לוֹ. וּלְפִי שֶׁהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַפֶּלֶל כִּפָּר בְּעֵקֶר וכו'.

שעיקר אכילת מצה היא אך ורק בשביל לזכור על ידי זה יציאת מצרים שלא הספיק בצקם להחמיץ, אחר שעוד קודם שיצאו ממצרים וקודם שהיה המעשה שלא הספיק בצקם להחמיץ נצטוו לאכול הפסח ומצות, אף כי נאמר בתורה (דברים טז, ג) **לְמַעַן תִּזְכָּר**.

למה הדבר דומה, לאחד ששואל באיזה דרך באים למקום פלוני, והלה משיבו בלכתך ברחוב תראה בית חומה עליו מעשה צעצועים, לימין החומה הזה הולך הרחוב השני, בקצה הרחוב תמצא מבוקשך. והנה גבר לא חכם יוכל לחשוב כי נבנתה החומה ועליו מעשה הצעצועים, למען ידע הוא הדרך איך לבא אל בית פלוני, ואם הוא בא אל מבוקשו אין חפץ עוד בהחומה. החושב כזה הוא אויל וטפש. החומה נבנתה למען בעל הבית אשר בנאו, למען הרבה שכנים ודברים נצרכים, אך אחרי כי טוב לזכור על ידו הדרך ילך בה, טוב לקבל התועלת מזה. אך לא לאמר כי נבנתה החומה אך ורק בשביל שיזכור דרכו.

כן במצוות ה' אלקינו, כל מצוה ומצוה היא חומה נשגבה ובצורה עד לשמים תגיע, כל הרוחות שבעולם לא יזיזוה. אך אם ביכלתך לקבל מזה תועלת בדרכך, קבל התועלת.

גם מצות מצה היא חומה גבוהה ונשאה, גם טרם שיצאו אבותינו ממצרים נצטוו על אכילת מצה, וגם אברהם אבינו ולוט אכלו מצות בימי פסח. אך כאשר יש לישראל לזכור על ידי זה גם יציאת מצרים, יען כי היה המעשה שלא הספיק, טוב שיזכור על ידי זה ויהיה לזכרון לבניו אחריו יספרו נפלאות ה'. כאשר נחזה במקומות אחרים, שלזכרון שעבר המלך דרך שם קורין הרחוב על שם המלך, וזה הוא זכרון עולם שעבר שם המלך, כן זכרון הוא לישראל יציאת מצרים על ידי אכילת מצה, יען כי נקרא שם יציאת מצרים על אכילת המצוה. אך לא לחשוב כי בידנו לבטל חלילה את מצות אכילת המצוה על ידי זכירת יציאת מצרים כשאלת הרשע.

כי מצות ה' לא תשתנה בסור הטעם, אם לא כאשר יש קבלה בידי אבותינו הלכה למשה מסיני כי טעם הדבר הוא רק בשביל זה, אז הוי ככל תורה שבעל פה, שמשנים מצוה כפי שצוה ה' למשה. וגם בזה נחלקו רבותינו אם דורשים טעמא דקרא, כגון במצות משכון שצוה ה' (דברים כד, יז) **וְלֹא תַחְבֹּל בְּגֵד אֱלִמְנָתְךָ**, ונחלקו רבותינו (בבא מציעא קטו.) אם ממשכנין בגד אלמנה עשירה, אי הוי הטעם דלא תחבול רק משום שאתה משיאה שם רע בשכונתיה. ובודאי מעצמם לא היו דורשין הטעם, רק היה מקובל אצלם הלכה למשה מסיני, ונחלקו אם ישתנה הדין בשביל זה או לא.

והנה זה ודאי כי לא תפסו בעל ההגדה בחזקת רְשַׁע מפני דבור שאמר לָכֶם, שמזה הוכחה שכוונתו לָכֶם וְלֹא לוֹ, שהרי גם בשאלת החכם נאמר אֲתָכֶם, ונוכל לומר אֲתָכֶם וְלֹא אוֹתִי. ואם נבאר אתכם ואוֹתִי, נוכל לבאר גם כן דברי הרשע לָכֶם, לִי וּלְכֶם.

אך פשוט וברור, שרק מפני שבשאלת הרשע צפונה מחשבת און ושאלתו היא שאלת רשע, על כן תולין הקלקלה במקולקל (על פי בבא קמא קט:), כי גם כוונתו היתה לָכֶם וְלֹא לוֹ. על כן נתבונן מה פשע בשאלתו מֶה הָעֲבוּדָה הַזֹּאת לָכֶם.

אכן באמת שאלת הרשע הוא מרד ומעל, הפיכת קערה על פיה לסתור כל דברי התורה. הרשע יתחכם לשאול מֶה הָעֲבוּדָה הַזֹּאת לָכֶם, זאת ידע הרשע כי העבודה היא שצוינו יוצרנו וצוינו על זה, ואם כוונתו לשאול הטעם מפני מה ציוה ה', לא היה לו לשאול מֶה הָעֲבוּדָה, כי מזה מוכח ששאלתו על מה עושים כן, רק היה לו לשאול כשאלת החכם מפני מה ציוה ה'. והוא לא ישאל מפני מה ציוה ה', רק מֶה הָעֲבוּדָה. בהשאלה הזאת הכוונה מפני מה עושים הדבר.

האויל המתחכם הזה ישאל שאלה, הן יציב ונכון כי ציוה ה' לאכול מצה, ועל כן אתם אוכלים מצה, אבל הלא צריך להיות חכם ומבין, הן עיקר הטעם של מצות מצה הוא למען נזכור את צאתנו ממצרים, כי לא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ במצרים, ואם כן עיקר המצוה הזכירה, אם כן למה לכם עבודת הדבר לשבור השינים ולהזיק להקיבה באכילת הלחם הלא חמץ, הלא טוב יותר היה לאכול חמץ ולזכור יציאת מצרים, לספר את כל המעשה. כי לא המעשה העיקר אלא הזכירה, ועל מה זה אתם מענים נפשותיכם לחנם ביום החג הזה, זה הוא שאלת הרשע.

ובמקולקל כזה שפיר אמרו שכוונתו לָכֶם וְלֹא לוֹ, הוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַפֶּלֶל וְכָפַר בְּעֵקֶר. וְאִי אִתָּה הַקְּהָה אֶת שְׂנְיֵי וְאָמַר לוֹ בְּעֵבוֹר זֶה עָשָׂה ה' וְגו'. איך תאמר כי עיקר מצות אכילת מצה הוא למען נזכור יציאת מצרים, אם כן טרם שיצאנו ממצרים הלא היה כלל במציאות אכילת מצה, ואדרבה בְּעֵבוֹר זֶה, בעבור אכילת המצוה עָשָׂה ה' לִי שִׂיבְיָתִי מִמִּצְרַיִם, שהרי גם בפסח מצרים נאמר (שמות יב, ח) **וּמִצּוֹת עַל מַרְרִים יֹאכְלֶהוּ**, ונגאלו אבותינו ממצרים בזכות הפסח והמצוה.

וְאֵלֹהֵי הָיָה תַכְשִׁיט כִּזֶּה בַּמִּצְרַיִם בְּטַח לֹא הָיָה נִגְאָל, כִּי עִיקֵר זְכוּת יִצְיָאֵת מִצְרַיִם הִיִּתָּה אֲמוֹנַתָּם בְּה' בְּלִי חֶשֶׁב וְהִרְהַר אַחַר מִידָתוֹ, וכשציוה להם ה' לאכול מצה, לא התחכמו כלל לחשוב מפני מה ציוה כדי שימצאו מקום באיזה אופן לפטור. ואיך נוכל לומר

אכן חלילה לומר לדרוש טעמי התורה ולגרוע על ידי זה ממצוות התורה, רק נוכל לדרוש טעמי התורה למען להבין ולהשכיל במקומות אחרים. כי כל טעמי התורה רם ונשא הוא, כל טעם וטעם בפני עצמו, אך לכל מצוה טעמים רבים עד כי שלמה המלך אמר אלף וחמשה טעמים על כל דבר מן התורה.

וביארתי גם כן בזה מה שסידרו חז"ל כי **לְשׂאֵינוּ יוֹדַע לְשׂאוֹל** אומרים **בְּעֵבוֹר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצִאתִי מִמִּצְרָיִם**, אשר היא התשובה לרשע, ועוקץ חד בה, **לִי וְלֹא לוֹ**, ומה פשע של הבן שאינו יודע לשאול כי ישיבו לו התשובה אשר עונים לבן הרשע. אף כי הוא אינו מרגיש, אך מדוע נענה לו אנחנו תשובה כזו. טוב היה לומר לו תשובה אשר משיבים להבן התם. עוד זאת יפלא, מאמר הכתוב **וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, מַה הוּא לֵאמֹר, הִיָּה לוֹ לְכַתּוּב וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא בְּעֵבוֹר זֶה**.

אך נוכל לומר כי כוונת בעל ההגדה **לְשׂאֵינוּ יוֹדַע לְשׂאוֹל**, היינו, יש בן כזה אשר בשמעו שאלה משוגה ופתי, תיכף יעלה על לבו הרהורי דברים, ונכרתה האמונה מלבו בשביל שחוק וליצנות של לץ אחד, אף כי הוא היה תמים דרך, רוח קמעא של שאלת אויל

ידחהו למדחפות. והרבה הרבה בנים כאלה שסרו מדרכי ה', יען כי שמעו או קראו דבר הבל ממין אחד. בן כזה יקרא **לְשׂאֵינוּ יוֹדַע לְשׂאוֹל**, שאינו יודע בשמעו שאלת הבל לילך לשאול אצל חכם, והוא יבאר לו הבלי הלצים והמתחכמים נגד תורתנו הקדושה. הוא אינו יודע לעשות כן.

ואך כאשר בשכלו הדל לא ימצא תשובה, יגמור בלבבו כי הצדק עם הכסיל. על כן צייתה התורה שלבן כזה החיוב להקדים ולערוך בלבו תשובות, לבל ישל על ידי שאלות הבל ויאבד לנצח, על כן **וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר**, היינו שכן יאמר הוא.

אם יפגענו מנוול בשאלת **מָה הֵעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם**, יאמר הוא לו התשובה הראויה לו, שהוא **בְּעֵבוֹר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצִאתִי מִמִּצְרָיִם**, ויאמר לו כי אדרבה מזה מוכח כי אין לבטל חלילה מצוה ממצות ה' בסור הטעם, ולא דורשים הטעם לגרע כח המצוה, כאשר להמצוה יש טעמים רבים. אך דורשים הטעם כדי לידע מזה במקום אחר, כי כל טעם בפני עצמו מרום וגבוה הוא עד לשמים יגיע.

(לבוש מרדכי)

בפתיעה למסכת בבא קמא עמ' ו' (1)

• מנין ידעו חז"ל שגזירה עבידא דבטלה?

• מה הפירוש ש**הקדוש ברוך הוא חשב את הקץ?**

• מה הפירוש ו**היא שְׁעֵמְדָה לְאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ?**

ר"י שנים. ואף כי כמה תירוצים נאמרו בענין הזה, עיין במפרשי התורה, בכל זאת פשוטו כמשמעו לא קיים.

ועל זה אומר בעל ההגדה **בְּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל**, **בְּרוּךְ הוּא, שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲשַׁב אֶת הַקֵּץ רְצוֹנוֹ לומר שְׁחֲשַׁב גם מספר קץ שחסר היה עוד למנין אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וחשב גם אותו, ויצאו במספר שנים כמנין קץ קודם הת' מאות שנים, והיו במצרים רק ר"י שנים. והיא שְׁעֵמְדָה לְאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ. שְׁלֹא אֶחָד בְּלָכָד עָמַד עֲלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ אֶלָּא שְׁבָכָל דוֹר וְדוֹר עוֹמְדִים עֲלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם. ורצה לומר כיון שהקב"ה בעצמו לא קיים גזירתו שגזר ארבע מאות שנה ולא היו רק ר"י שנים, אם כן כל שכן וקל וחומר בן בנו של ק"ו שיתר הגזירות לא יתקיימו חלילה מה שגוזרים על ישראל. וזהו מה שאמרו חז"ל בכתובות הנ"ל **גזירה עבידא דבטלה**. זהו מה ששמעתי בשם רבינו ז"ל מאת ש"ב הרה"ג ר' אליהו ברוך פערלמאן נ"י.**

(מהרי"ל דיסקין" פרשת שמות עמ' כח בהערה)

* * *

לרד"ו שנים, וְגַם אֶת הַגּוֹי לרבות שיעבוד מלכיות - כמו שדרשו חז"ל (בראשית רבה מד, יט) - ידין, ויוציאו ברכוש גדול.

וְהִיא הַבְּטָחָתוֹ לְאֲבוֹתֵינוּ ע"ה שיוציאו ויצילונו שְׁעֵמְדָה לְאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ בְּכָל דוֹר וְדוֹר שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם, יען שהגליות תכלית גמר השיעבוד וגלות מצרים, והקב"ה הבטיח לנו על גאולה זו לאברהם אבינו ע"ה.

(שיר מעון)

אחר פרשת צו, להגדה של פסח)

וְהִיא שְׁעֵמְדָה לְאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ וכו'. תמוה מאי וְהִיא שְׁעֵמְדָה, על מאי קאי.

יש לומר, הקדוש ברוך הוא הבטיח לאברהם אבינו ע"ה שיושיענו ויצילונו ממצרים, וממילא כיון שהגלויות האחרות משלימות לגלות מצרים, והמה בבחינת גלות מצרים, הקדוש ברוך הוא מקיים הבטחתו לאברהם אבינו ע"ה ומשמר אותה לכל דור ודור. וזה **בְּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל**, **בְּרוּךְ הוּא, שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲשַׁב אֶת הַקֵּץ**, כמו שפירשו המפרשים שְׁחֲשַׁב ק"ץ שנים והוציאנו ממצרים

^י רבי משה מרדכי עפשטיין. תרכ"ו-תרצ"ד.

^י רבי משה יהושע ליב דיסקין. תקע"ז-תרנ"ח.

^י רבי שמעון סופר. תר"י-נעקה"ש בשואה תש"ד.